

හැඳින්වීම

“දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත පුරාණ වාරි කර්මාන්ත” නම් වූ මෙම පර්යේෂණ නිබන්ධය සකස් කිරීමේදී ප්‍රධාන වශයෙන් පදනම් කර ගන්නා ලද්දේ මා විසින් දැදුරු ඔය හා ඒ ආශ්‍රිතව වසර කිහිපයක් තුළ සිදුකරන ලද ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය මගින් ලබාගත් තොරතුරු ය. එම ස්ථාන හඳුනාගැනීමට හා එම නිර්මාණ පුරාණයේ පැවති තත්ත්වය අවබෝධකර ගැනීමට යම් තරමකින් ලිඛිත මූලාශ්‍ර පාදක කරගත් නමුත්, මෙම නිබන්ධය තුළ වැඩි වශයෙන් ඇත්තේ මා විසින් ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය ඇසුරින් රැස්කරගන්නා ලද සාධක පදනම් කරගනිමින් ලබාගත් තොරතුරුවල නිගමන යනාදියයි. මේ හේතුව නිසාම පර්යේෂණ නිබන්ධය ස්වාධීන විමර්ශණ ස්වරූපයක් ගනී.

වාරි පුරාවිද්‍යාව සම්බන්ධයෙන් සිදුකරනු ලැබූ ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණ, අනෙකුත් ගවේෂණ හා සසඳන විට වඩාත් බැරෑරුම් හා විවිධ දුෂ්කර අභියෝගයන්ට මුහුණදිය යුතු කාර්යයක් ලෙස සැලකිය හැකිය. එයට හේතුව මෙවැනි ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණ බොහෝවිට ජලය ආශ්‍රිතව කරන්නට සිදුවීමයි. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව කරන ලද මෙම ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණයේදී ද එවැනි දුෂ්කරතාවන් රැසකට මුහුණදීමට මට හා මාගේ ගවේෂණ කණ්ඩායමට සිදුවිය. දැදුරු ඔයේ ඉහළ පෝෂක ප්‍රදේශවලට ඇතිවන අධික වර්ෂාපතනය හේතුවෙන් පහළ ප්‍රදේශවල යහපත් කාලගුණික තත්ත්වයක් පවතින අවස්ථාවන්හි වුවද අධික ජල ප්‍රවාහයක් පහළට එන අවස්ථාවන් දැදුරු ඔයේ නිරතුරු දැකිය හැකි ලක්ෂණයකි. මෙවන් අවස්ථාවලදී ගවේෂණ කටයුතු අතරමඟ නැවැත්වීමට සිදුවූ අතර, උපකරණවලට හානි සිදුවූ අවස්ථා ද ඇතිවිය. සුකර නිෂ්පර අමුණ සැලසුම්ගත කිරීම සඳහා එම ස්ථානය අසිරුවෙන් සුදානම් කර තිබෙන අවස්ථාවලදී ඇතිවූ ජල ප්‍රවාහයන් නිසා එම සැලසුම් සම්පූර්ණයෙන්ම විනාශවී ගිය අවස්ථාවන් හි මහත් දුෂ්කරතාවයන්ට මුහුණුපෑමට සිදුවිය. ඔය පතුළෙහි තිබෙන සාධක පරීක්ෂා කිරීමේදී ජලයේ කිම්දීම පවා කිරීමට සිදුවිය. නොදන්නා දියමණකඩවල පිහිනීම මෙන්ම කිම්දීම ද හයානක මෙන්ම දුෂ්කර කාර්යයකි. එහෙත් එම තොරතුරු ලබාගැනීමට එවැනි කටයුතු කිරීම අත්‍යාවශ්‍ය විය.

ශ්‍රී ලංකාවේ මුල් ජනාවාස පිහිටුවා ගැනීමට වඩාත් යෝග්‍ය භූමිය ලෙස ආර්යයන් තෝරාගනු ලැබූයේ වියළි කලාපීය ප්‍රදේශයයි. තම කෘෂි කාර්මික කටයුතු සඳහා සුදුසු භෞතික හා ස්වභාවික සම්පත් මෙම ප්‍රදේශයෙහි පිහිටා තිබීම ඊට බලපෑ ප්‍රධානතම සාධකය විය. ප්‍රදේශයේ පවතින විශේෂත්වය වන්නේ නිරන්තර වැසි

නොලැබීම ය. මේ නිසා වසරේ වැඩි කාලයක් මෙම ප්‍රදේශ ඔස්සේ ගලායන ගංඟා, ඇළ දොළ වියළි ස්වභාවයක් උසුලයි. මේ හේතුවෙන් වියළි කලාපීය ප්‍රදේශවල වාසය කරන ජනතාවට කෘෂිකාර්මීය හා අනෙකුත් කටයුතු සඳහා අවශ්‍යකරන ජලය රැස්කර තබාගැනීම ඉතාමත් වැදගත්විය. මේ සඳහා මුලින්ම ගම් වැව් හෙවත් කුඩා වැව් ඉදිකෙරුණු අතර, පසුව ජනගහනය ක්‍රමයෙන් අධිකවත්ම වඩාත් දියුණු වාරි ක්‍රම තැනීම කෙරෙහි අවධානය යොමුවිය. එහෙයින් ගංඟාවල් හා ඔයවල් හරස්කර අමුණු තනා ජලය හැරවීම, එම ජලය ඇළ මාර්ග ඔස්සේ විශාල වැව් කරා රැගෙනයාම වැනි කටයුතු ක්‍රමයෙන් ආරම්භ විය.

වියළි කලාපයේ එක් ප්‍රධාන සීමාවක් ලෙසින් ද, පුරාණ දක්විණ දේශය ඔස්සේ ගලාගිය ප්‍රධාන ජල මාර්ගයක් ලෙසින් ද දැදුරු ඔයට වැදගත් ස්ථානයක් හිමිවේ. දැදුරු ඔයේ පවතින වැදගත්කම වටහාගත් පුරාණ පාලකයෝ ඒ ආශ්‍රිත වාරි මාර්ග ක්‍රම ඉදිකිරීමෙහිලා උත්සුක වූහ. මේ පිළිබඳව අවධානය යොමුකළ මුල්ම පාලකයා වූයේ මහසෙන් රජු ය. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත වාරි කර්මාන්ත දියුණු කිරීමෙහිලා වැදගත්ම දායකත්වය සපයන ලද්දේ දක්විණ දේශයේ පාලකයා ව සිටි පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු විසිනි.

අතින් සිටිම ප්‍රදේශයේ පැවති ජල හිඟය මෙම නදිය ආශ්‍රිතව වාරි කර්මාන්තයන් ඉදිවීම කෙරෙහි බලපෑ ප්‍රධානතම හේතුව විය. නිරන්තර වැසි නොලැබීමත්, භූගත ජල මට්ටමට වඩාත් ගැඹුරින් පිහිටා තිබීමත් හේතුවෙන් කෘෂිකාර්මීය කටයුතුවලට මෙන්ම අනෙකුත් අවශ්‍යතාවයන් සඳහා ද මෙම කලාපයේ ජලය සීමිත විය. මේ වන විට මෙම ප්‍රදේශයේ කෙත්බිම් වලින් වැඩි කොටසකට ජලය සැපයෙන්නට ඇත්තේ ගම්වල කුඩා වැව්වලට වර්ෂාවෙන් රැස්කරගත් ජලය මගිනි. බොහෝ කෙත්බිම් වියළි කාලයේදී වගා නොකරන්නට ඇත. වඩාත් සමතලා නොවූ මෙම භූමි ප්‍රදේශයේ පවතින අභියෝගය ජයගැනීම සඳහා මනාවූ පරිපාලනයක් සහිත වාරි මාර්ග පද්ධතියක අවශ්‍යතාවය වටහාගත් පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව දියුණු වාරි පද්ධතියක් බිහිකරළය.

මෙම පර්යේෂණය මගින් අවධානය යොමුකර ඇත්තේ දැදුරු ඔය හා එහි පෝෂක ප්‍රදේශයේ තිබෙන පුරාණ වාරි කර්මාන්ත කෙරෙහිය. විශේෂයෙන් ම දැදුරු ඔය නිම්නයේ මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ තුළ වාරි මාලී සම්බන්ධයෙන් වන පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක රාශියක් හඳුනාගැනීමට ඇත. මෙම නිර්මාණ සම්බන්ධයෙන් ක්‍රමවත් ක්ෂේත්‍ර අධ්‍යයනයක් මේ දක්වා සිදුකොට නැත. එසේම විවිධ ස්වභාවික හා මානව ක්‍රියාකාරකම් හේතුවෙන් මෙම සාධක ඉතා වේගයෙන් විනාශවෙමින් පවතින බව

පැහැදිලිය. මෙම සාධක උපයෝගිත්වයෙන් දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත පුරාණ වාරි කර්මාන්තයන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වය, නිර්මාණාත්මක ව්‍යුහය සහ තාක්ෂණික ක්‍රමෝපායන් පිළිබඳව අවධානය යොමුකිරීම මෙන් ම මෙම ඉදිකිරීම්වල වර්තමානයේ පවතින තත්ත්වය වාර්තාකර තැබීම ද මෙම පර්යේෂණයේ අරමුණු අතර ප්‍රධාන වේ.

දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත වාරි කර්මාන්ත ඒවායේ නිර්මාණාත්මක ස්වභාවය අනුව වෙන් වෙන් වශයෙන් හඳුනාගැනීමට උත්සාහා ගනු ලබූ අතර, අමුණු, ඇළ මාර්ග සහ වැව් යන ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ මෙම පර්යේෂණය මෙහෙයවීමට උත්සාහ ගනිමි. එසේ වුවද මෙහිදී වඩාත් ගැඹුරින් අවධානය යොමුකළේ දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව ගොඩනැගුණු පැරණි අමුණු කෙරෙහිය. මේ අතුරින් සුකර නිජපර නම් වූ අමුණ කෙරෙහි සුවිශේෂී අවධානයක් යොමුකර ඇත. ඒ සඳහා බලපෑ ප්‍රධාන හේතුව වන්නේ පුරාණ අමුණක නිර්මාණාත්මක ස්වභාවය සම්බන්ධයෙන් අවබෝධයක් ලබාගත හැකිවන පරිද්දෙන් ශේෂව තිබෙන එකම අමුණ මෙය වන බැවිණි. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව පමණක් නොව ලංකාවේ විවිධ ස්ථානවල පිහිටි පුරාණ අමුණු සියල්ලම පාහේ මේ වන විට බොහෝ සෙයින් විනාශවී ගොස් තිබේ.

දැදුරු ඔය නිමිනයේ තිබෙන බොහෝ වැව්වල ස්වභාවය වර්තමාන ප්‍රතිසංස්කරණ හේතුවෙන් වෙනස්වී ඇත. එහෙයින් එම වැව්වල තිබුණු පුරාණ නිර්මාණාත්මක අංග ද ක්‍රමයෙන් විනාශවී ගොස් තිබේ. එසේ වුවද එම පුරාණ වැව් හඳුනාගැනීම සහ ඒවායේ පිහිටි පුරාණ සාධක වාර්තාගත කිරීමට උත්සාහ ගනිමි. මෙහිදී මහසෙන් රජු විසින් කරවන ලද මාගල් වැව හා ඒ ආශ්‍රිත වාරි පද්ධතිය කෙරෙහි විශේෂ අවධානයක් යොමුකර ඇත. පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් කරවන ලද පඩා වැව හා එහි ශේෂව තිබෙන පැරණි තාක්ෂණික අංග කෙරෙහිද වැඩිදුර අවධානය යොමුවිය.

දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව කරන ලද ක්ෂේත්‍ර පර්යේෂණය ඇසුරින් කරන ලද මෙම නිබන්ධිකාව ප්‍රධාන පරිච්ඡේද පහක් ඔස්සේ ගොනුකර ඇත. පළමුවන පරිච්ඡේදය මගින් දැදුරු ඔය හා ආශ්‍රිත කලාපයේ භෞතික පිහිටීම හා පාරිසරික පසුබිම, ප්‍රදේශයේ ඓතිහාසික හා වාරි මාර්ගික පසුබිම කෙරෙහි අවධානය යොමුකළ අතරම, දක්ෂිණ දේශය සංවර්ධනය කිරීමෙහිලා පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජුගෙන් ලද දායකත්වය පිළිබඳව සාකච්ඡා කෙරේ.

දෙවන පරිච්ඡේදය මගින් අවධානය යොමුකර ඇත්තේ දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව ගොඩනගා තිබෙන පුරාණ අමුණු කෙරෙහිය. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව ගොඩනැගුණු

කොට්ඨඛද්ධ, සුකර නිජජර, දෝරදත්තික හා ජජජර නිජජර නම් වූ අමුණු හතරක් පිළිබඳව තොරතුරු වූලවංසයේ සඳහන් වේ. මෙම පරිච්ඡේදය මගින් එම අමුණු නිවැරදිව හඳුනාගැනීම ඒවායේ භෞතික ස්වභාවය, උපයෝගීත්වය සහ තාක්ෂණය ආදී ක්ෂේත්‍ර පිළිබඳව අවධානය යොමු කළේය.

දැදුරු ඔය නිමනයේ ලොකු කුඩා වැව් විශාල ප්‍රමාණයක් තිබේ. මින් බොහෝමයක් පුරාණ වැව් බව පැහැදිලිය. මේ අතරින් වැව් 12 ක් පමණ පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කර තිබේ. තුන්වන පරිච්ඡේදය මගින් අවධානය යොමුකර ඇත්තේ එම පුරාණ වැව් පිළිබඳව ය. මෙහිදී වංසකතාවල සඳහන් වන වැව් හා එසේ සඳහන් නොවන වැව් කිහිපයක් පිළිබඳව කරුණු දක්වා ඇත.

මෙහි සිවුවන පරිච්ඡේදය වෙන්ව ඇත්තේ දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත වාරි කර්මාන්තයන් සඳහා අතීතයේදී භාවිතාකරනු ලැබූ තාක්ෂණය පිළිබඳව සාකච්ඡා කිරීමටය. මෙහිදී අමුණු, ඇළ මාර්ග හා වැව් පිළිබඳව වෙන් වෙන්ව සාකච්ඡා කෙරේ. අමුණක නිර්මාණාත්මක ව්‍යුහය, අමුද්‍රව්‍ය, හා යොදාගනු ලැබූ තාක්ෂණික ක්‍රම ආදී ක්ෂේත්‍ර පිළිබඳවත්, වැවක උපයෝගීත්වය හා එහි සුවිශේෂී තාක්ෂණික අංග පිළිබඳවත් අවධානය යොමුව ඇත.

ඉහත පරිච්ඡේද ඔස්සේ ඉදිරිපත් කරන ලද තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් සමාලෝචනයක් ඉදිරිපත් කිරීම, නිර්මාණාත්මක ඇගයීමක් හා නිගමනයන් ඉදිරිපත් කිරීම පස්වන පරිච්ඡේදය මගින් සිදුකර ඇත. දැදුරු ඔය ආශ්‍රිතව එකිනෙක සම්බන්ධ වන ආකාරයෙන් ඉදිකර තිබුණු වාරි පද්ධතියේ ස්ථානගතවීම සහ එකිනෙක අතර පැවති සම්බන්ධතාවය හඳුනාගැනීම පිළිබඳවත් මෙහිදී අවධානය යොමුකරනු ලැබීය.

මෙම නිබන්ධය සඳහා ප්‍රධාන වශයෙන්ම පදනම වූයේ ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණයෙන් ලබාගත් තොරතුරු ය. මීට අමතරව පොතපත පරිශීලනයෙන් ලබාගත් තොරතුරුද මෙහි පෝෂණය සඳහා දායක කරගනිමි. ක්‍රමික සැලසුමක් මත සිදුකරනු ලැබූ ක්ෂේත්‍ර ගවේෂණය මගින් ලක්දිව පුරාණ වාරි කර්මාන්ත සම්බන්ධයෙන් මේතාක් අවධානය යොමුනොවුණ ක්ෂේත්‍රයන් පිළිබඳව සාකච්ඡා කර තිබේ. මෙහිදී වඩාත් වැදගත්වනුයේ පුරාණ අමුණු සම්බන්ධයෙන් වන තොරතුරුය. වැව් හා එහි තාක්ෂණික අංග පිළිබඳව විවිධ විද්වතුන් විසින් නොයෙක් වර සාකච්ඡා කෙරුණද පැරණි අමුණක නිර්මාණාත්මක ස්වභාවය සම්බන්ධයෙන් මේතාක් ක්‍රමානුකූල අධ්‍යයනයක් සිදුකොට නැත. එම අඩුපාඩු යම්තාක් දුරකට අඩුඅකරලීම සඳහා මෙම නිබන්ධය දායකවේ යැයි සිතමි.

ලංකාවේ වැඩි අවධානයක් යොමුනොවුණ නමුත් දියුණු කළ යුතු ක්ෂේත්‍රයක් වන වාරි පුරාවිද්‍යාව (Irrigation Archaeology) සම්බන්ධයෙන් මාගේ උනන්දුව ඇතිවූයේ ආචාර්ය මාර්තා ඊ. ප්‍රිකට් ප්‍රනාන්දු මහත්මිය යටතේ පර්යේෂකයෙකු ලෙස මහනුවර හන්තාන මූලික අධ්‍යයන ආයතනයේ (I.F.S.) කටයුතු කරමින් සිටින විටදී ය. පැරණි වාරි නිර්මාණ සම්බන්ධයෙන් එම කාලය තුළදී ලද අත්දැකීම් හා දැනුම, දැදුරු එය ආශ්‍රිතව කරන ලද මෙම ගවේෂණය සාර්ථකව නිමකිරීමට බෙහෙවින් උපකාරී විය. ගවේෂණ කණ්ඩායමේ කැපවීමත්, වාරි මාර්ග දෙපාර්තමේන්තුවේ නියෝජ්‍ය අධ්‍යක්ෂ බී. එම්. එස්. සමරසේකර, කුරුණෑගල නියෝජ්‍ය වාරි මාර්ග අධ්‍යක්ෂ කාර්යාලයේ ප්‍රධාන ඉංජිනේරු ඩබ්. එල්. එච්. එම්. ටී. බණ්ඩාර හා නිකවැරටිය වාරිමාහී ඉංජිනේරු කාර්යාලයේ කාර්මික සහකාර ජයන්ත විජේසුන්දර යන මහත්වරුන්ගෙන් ලද දායකත්වය මෙම කාර්යය සාර්ථක කර ගැනීමට බෙහෙවින් උපකාරී විය.

පටුන

I. පිළිගැන්වීම	I
II. ප්‍රණාමය	II
III. පටුන	III - V
IV. සිතියම් හා සැලසුම් නාමාවලිය	VI - VII
V. ඡායාරූප නාමාවලිය	VIII - X
VI. කෙටි යෙදුම්	XI
VII. හැඳින්වීම	XII - XVI

පළමුවන පරිච්ඡේදය

01 - 11

භෞතික, ඓතිහාසික පසුබිම හා දක්වණ දේශයේ පරාක්‍රමබාහු රජු

- 1.1 භූගෝලීය පිහිටීම හා පාරිසරික පසුබිම
- 1.2 ඓතිහාසික ජනාවාස
- 1.3 දක්වණ දේශයේ පළමුවන පරාක්‍රමබාහු රජු

දෙවන පරිච්ඡේදය

12 - 67

දැදුරු ඔය ආශ්‍රිත පුරාණ අමුණු සහ ඇළ මාර්ග

- 2.1 කොට්ඨාසයේ අමුණ
  - 2.1.1 පුරාණ ඇළ මාර්ගය
  - 2.1.2 පුරාණ ජනාවාස
  - 2.1.3 යෝධයාකන්ද සාධක
- 2.2 සුකර නිජජර අමුණ
  - 2.2.1 පිහිටීම හා භෞතික ස්වභාවය
  - 2.2.2 පුරාණ අමුණ
    - 2.2.2.1 දකුණු කොටසේ සාධක
    - 2.2.2.2 වම් කොටසේ සාධක
  - 2.2.3 පුරාණ ඇළ මාර්ගය
- 2.3 දෝරදන්නික අමුණ
  - 2.3.1 අමුණේ සාධක

- 2.3.2 පුරාණ ඇළ මාගීය
- 2.3.3 පුරාණ ජනාවාස
- 2.4 ජප්පර නිප්පර අමුණ
  - 2.4.1 පුරාණ ඇළ මාගීය

තුන්වන පරිච්ඡේදය

68 - 95

දැදුරු ඔය නිමිතයේ පුරාණ වැව්

- 3.1 හඳුනාගනු ලැබූ වැව්
  - 3.1.1 මාගල් වැව
    - 3.1.1.1 පුරාණ සාධක
    - 3.1.1.2 පෝෂණ ප්‍රදේශය හා ඇළ මාගීය
  - 3.1.2 කිඹුල්වානා වැව
  - 3.1.3 බතලගොඩ වැව
  - 3.1.4 පඩා වැව
    - 3.1.4.1 රළපතාව
    - 3.1.4.2 සොරොච්ච
      - 3.1.4.2.1 දකුණු ඉවුරේ ගොඩ සොරොච්ච
      - 3.1.4.2.2 මඩ සොරොච්ච
      - 3.1.4.2.3 වම් ඉවුරේ ගොඩ සොරොච්ච
    - 3.1.4.3 පිටවාන
  - 3.1.5 තලගල්ලේ වැව
  - 3.1.6 සිටු වැව
  - 3.1.7 මලාවැල් වැව
  - 3.1.8 වෙලංගොල්ල වැව
  - 3.1.9 උෟරුගම වැව
  - 3.1.10 මහකිරිලා වැව
  - 3.1.11 අඹාලා වැව
  - 3.1.12 කිරාවැව
  - 3.1.13 කරවිට වැව හා මහ විලක්කඩ වැව
  - 3.1.14 පොළොන්නාව වැව
- 3.2 හඳුනාගනු නොලැබූ වැව්
  - 3.2.1 හක්වටුනා වැව

- 3.2.2 යකඩපොත වැව
- 3.2.3 නානිගම්මන වැව

හතරවන පරිච්ඡේදය

96 - 129

වාරි තාක්ෂණ හා ශිල්පීය ක්‍රම

4.1 අමුණු හා ඇළ මාර්ග ආශ්‍රිත තාක්ෂණය

4.1.1 තාක්ෂණය

4.1.1.1 භූමිය තෝරාගැනීම

4.1.1.1.1 අමුණ ශක්තිමත්ව

ගොඩනැගීමට භූමියෙන් ලැබෙන
දායකත්වය

4.1.1.1.2 අමුණේ රැස්වන ජලය ඇළ

මාගීවලට යොමුකිරීමේ
හැකියාව

4.1.1.2 ඉදිකිරීම් මාධ්‍ය

4.1.1.3 නිර්මාණාත්මක ස්වභාවය

4.1.1.4 සවිකිරීමේ තාක්ෂණය

4.2 වැව් ආශ්‍රිත තාක්ෂණය

4.2.1 ජලය රැස්කිරීම

4.2.2 ජල කළමනාකරණය

4.2.3 අතිරික්ත ජලය පිටකිරීම

පස්වන පරිච්ඡේදය

130 - 137

සමාලෝචනය

ජායාරූප

138 - 152

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

153 - 158